עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"ה מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרכט סעיף ג:

ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ד:

דאין מסככין משום גזרת אוצר הא דאורייתא שפיר דמי. התם דקתני "אינה סוכה" אפילו דיעבד מדאורייתא נמי אינה סוכה. *אמר רב יהודה אמר רב אסככה בחיצין: זכרים כשרה בנקבות פסולה, זכרים כשרה פשיטא? מהו דתימא ניגזור זכרים אטו נקבות קמ"ל. (אמר מר) "בנקבות פסולה" פשיטא? מהו דתימא בית קבול העשוי למלאות לא שמיה קיבול, קמשמע לן. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ב*סככה באניצי פשתן פסולה בהוצני פשתן כשרה והושני פשתן איני יודע מהו, והושני עצמן איני יודע, מה נפשך אי דייק ולא נפיץ הושני קרי ליה אבל תרי ולא דייק הוצני קרי ליה או דלמא תרי ולא דייק נמי הושני קרי ליה. אמר רב יהודה הני שושי ושווצרי מסככין בהו אביי אמר בשושי מסככין, בשווצרי לא מסככין, מ"ט כיון דסרי

"אין מסככין בהן" ולא קתני "אינה סוכה" משמע מדאורייתא סוכה היא הלכך על כרחך במניחן עכשיו לשם סכך קאמר ומדרבנן ולא בנמלך על המונחין ועומדין דפסולה מדאורייתא, וגבי חוטט בגדיש קתני "אינה סוכה" משמע לגמרי אינה סוכה דפסולה מדאורייתא אלמא בשלא נענע הסכך לשם סוכה קאמר אבל נענע כשר דהא אסיק אדעתיה ותיקן וליכא למיגזר בה משום זימנא אחריני שהרי המעות תיקן וכל שכן שלא יעוות: **סככה בחיצים.** בית יד של חצים פלקיי"ש בלע"ז: **זכרים.** כעין שלע שתוחבין אותה בבית קיבול של חץ: **כשרה.** דאע"ג דכלים נינהו, פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה: **נקבות.** שיש נקב בראשו והחץ עשוי כמרצע ונכנס לתוך הנקב הוו להו מקבלין שבכלי עץ וראויין לקבל טומאה ופסולה: **העשוי למלאות.** מילוי עולם שלא להתרוקן עוד: **אמר רבה בר בר חנה.** שמעתי ג' דברים מר' יוחנן השנים פירש והשלישי השיב איני יודע: **סככה באניצי פשתן פסולה.** שכן ראויה ליטמא בנגעים כדאמר בבמה מדליקין (שבת דף כז:) האונך של פשתן משיתלבנו (פי' אניצי) לאחר שתיקעו במסרק שקורין גרבי"ש ועשאן אונך שקורין ריסט"א: **בהוצני פשתן.** שמעתי מר' יוחנן בשרה דהיינו כשהוא בהולין שלו כמו שגדל ולא כשרה במי המשרה ולא טפן במכתשת: **והושני פשתן איני יודע.** אם כשרה או פסולה: **והושני עצמן איני יודע.** מאי קרי ר' יוחנן הושני: **מה נפשך.** לפרש בהם: **שמא דייק.** במכתשת ולא נפין במסרק קרי הושני ואמר בהו איני יודע: **אבל תרי.** שרוי במי המשרה: **ולא דייק.** הוי בכלל הוצני כי ההוא דלא תרי ולא דייק וכשרה: **או דלמא תרי ולא דייק כמו הושני קרי להו.** ואף הן בכלל ספיקא ולא הוה פשיטא ליה להכשיר אלא בדלא תרי ולא דייק: **שושי.** פליי"א בלע"ז: **שווצרי.** ארניז"א בלע"ז, שושי ושווצרי מיני ירקות ורבי מכיר פירש שווצרי-ארב"א שקורין פלקיר"א והוא שעליו רחבין וגדל ביערים: **מסככין בהם.** שאינם מקבלין טומאה לפי שאינן מאכל אדם: דסרי

אין מסככין בהן. בתחילה משום גזירת אוצר לא גרסינן לכתחילה דדיעבד נמי לא מהני מדרבנן מדקאמר הא מדאורייתא שפיר דמי משמע אבל מדרבנן לא וא"ת והא גבי דבר המקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ קתני מתניתין (לעיל דף יא:) אין מסככין בו אף על גב דדיעבד נמי אינה סוכה אפילו מדאורייתא וי"ל דשאני התם דליכא למיטעי ומהא דקתני מתניתין ואם היו מותרות כשרות לא מצי למידק מידי דאפילו תחילתו הניחן לייבשן מהני התרתן כאלו הוא נענע לעיל: **בחיצים** זכרים כשרה. לא דמו לשאר פשוטי כלי עץ כמו דף של נחתומין דפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.) דמקבל טומאה מדרבנן דהכי אפילו מדרבנן טהורין כדפרישית לעיל (דף ט:) גבי מסגרתו למעלה היתה: **בנקבות** פסולה. קצת תימה כיון דעשוי למלאות ה"ל גולמי כלי עץ דטהורים כמו קתא דסכינא עד שלא שם הברזל: **מהו** דתימא בית קיבול העשוי למלאות לא שמיה בית קיבול קמ"ל. °משמע מהכא דשמיה קיבול וקשה לפירוש הקונטרס דסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף סח.) גבי כדור ואימוס דפירש שם בקונטרס דנחלקו ר' אליעזר וחכמים בסדר טהרות דחכמים אומרים אין מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקבל טומאה אלא אם כן יש לו בית קיבול דאיתקש לשק והאי אוזיל וקיבולו נעשה למלאות ולהיות מילואו לתוכו עולמית לא שמיה בית קיבול ור' אליעזר אומר מקבלין טומאה דשמיה בית קיבול ולפירושו אתיא מסקנא דשמעתין כר' אליעזר ורבי אליעזר שמותי הוא ודוחק לומר דהכי קאמר קמשמע לן דכי האי דחילין שמיה בית קיבול לפי שפעמים שנוטלין הברזל מן העץ ועוד קשיא מהא דתניא במס' כלים פ' י"ח (מ"ח) התפילין ד' כלים ואין לך עשוי למלאות יותר מתפילין ובסנהדרין *הארכתי ובמסכת כלים פרק כ"ו (מ"ב) אמתניתין דכדור המעות ר' אליעזר מטמא וחכמים מטהרין: **באניצי** פשתן. פי' בקונטרס שכך ראוי ליטמא בנגעים כדאמר פ' במה מדליקין (שבת דף כז: ושם) האונך של פשתן משיתלבנו פירוש אניצי פשתן לאחר שתקעו במסרק שקורין גריג"ש בלע"ז משמע שר"ל שהפשתן עצמו מטמא בנגעים קודם טוויה ולפירושו אתיא שמעתין כרבי יהודה דפלוגתא היא במסכת נגעים פרק י"א (מ"ח) ומייתי לה בפרק במה מדליקין (שם) דתנן שתי וערב מטמא בנגעים מיד דברי ר"מ רבי יהודה אומר השתי משישלק והערב מיד והאונך של פשתן משיתלבנו ותמיהה היאך פשתן מטמא בנגעים לשום תנא הא שתי וערב כתיב ועוד דנמצא רבי יהודה מיקל טפי מרבי מאיר בשתי ומחמיר באונך וכי תימא באונך לא פליגי ושמעתין ככולי עלמא אכתי מאחר דנראה לטמא בנגעים כשהוא אונך היאך יוצא שתי מידי טומאה עד שישלק ועוד דאמרינן בפרק במה מדליקין (שם) סומכוס אומר סיככה בטווי פסולה מפני שמטמא בנגעים כמאן כי האי תנא דתנן ומייתי מתניתין דנגעים משמע בהדיא דאין מטמא בנגעים אלא טווי ומיהו בההוא שמעתא גופא פי' בקונטרס אונך של פשתן שלא נטוה ורוצה לומר דפליגי ועוד קשיא דקאמרינן התם אמר אביי ר' שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רבי שמעון בן אלעזר הא דאמרן דקתני התם ר' שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מפשתן והשתא היאך אמרו דבר אחד הא מיפלג פליגי דסומכוס טווי קאמר ור' שמעון בן אלעזר קאמר פשתן אפילו קודם טוויה וכי תימא דלאו דוקא פשתן כמו נעגין שלש על שלש מכל מקום מנלן דאיירי בטווי טפי מבאונך מאחר דאשכחן רבי יהודה דמטמא אונך בנגעים לכך נראה כמו שפירש בערוך דאונך הוא מטוה של פשתן ושתי וערב דקאמר ר"מ היינו בלמר שניכר בו מהו ערב מהו שתי שזה טווי כלפי היד וזה טווי כלאחר יד אבל דפשתן הכל שוה ואין ניכר ורבי אליעזר בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יז:) דאייתי ליה תרי קיבורי ואמרי ליה הי דשתיא הי דערבא יש לפרש בשל למר שהדבר ניכר אי נמי בשל פשתן ולבקיאין כגון רבן של פרסיים ניכר איזה ראוי לשתי ואיזה ראוי לערב ואניצי פשתן נמי אומר ר"ת שהוא מטוה ור"ש בן אלעזר וסומכוס בטווי דווקא מיירי אבל קשה דבמס' נדרים פ' ר' אליעזר אומר פותחין (דף סו:) דאמרינן שמא שערה נאה דומה לאניצי פשתן (ואינה ראויה כלל) ועוד תניא בספרי (פרשת תצא) יכול לא יביא גיזי למר ואניצי פשתן ויתחמם בהן ת"ל שעטנז משמע דאניצי פשתן דומיא דגיזי למר שלא נטוה ועוד סוגיא דשמעתין מוכחא דהוא פשתן שלא נטוה ודייק ונפיץ מדקאמר בהוצני פשתן כשרה בהושני פשתן איני יודע ומשמע דמספקא ליה בתרי ולא דייק ודייק ולא נפיץ מכלל דדייק ונפיץ פשיטא ליה דפסולה והיינו אניצי לכן נראה דאניצי פשתן ודאי לאו טווי הוא ואע"ג דאינו מטמא בנגעים הואיל וקרוב הוא לטומאה גזור בהו רבנן לפוסלו לסכך כדאשכחן לקמן (טו:) דאיכא דפסיל נסרים משופין משום גזירת כלים ואפילו מאן דמכשר התם מצי למיפסל הכא והא דקאמר סומכוס סיככה בטווי פסולה מדאורייתא קאמר והוא הדין כאין טווי מדרבנן כדקאמר ר' שמעון בן אלעזר חוץ מפשתן דמשמע פשתן כגון אניצי ואמרו דבר אחד דקאמר משום דלר' יהודה דאין מטמא בנגעים עד שיתלבנו לא מיפסלי אניצי לסוכה כיון דרחוקין מטומאה אבל סומכוס קאמר סיככה בטווי דמשמע מיד ואפילו תימא לומר דפסיל ר' יהודה מדרבנן קודם ליבון כמו ר"ש בן אלעזר קודם טוויה על כרחך סומכוס מדאורייתא קאמר מדקאמר מפני שמטמא בנגעים והא דלא קאמר ר' שמעון בן אלעזר וסומכוס ור' מאיר אמרו דבר אחד בסדר המשנה אין כתיב דברי ר' מאיר במס' נגעים וכ"ש דניחא טפי הא דקאמר כמאן כי האי תנא ולא קאמר כמאן כר"מ ועוד משום דר' מאיר לא איירי בסיכוך אע"ג דהא בהא תליא דכיון דמטמא מיד א"כ יפסול לסכך מדרבנן באניצי פשתן ולעולם אונך של פשתן דר' יהודה טווי כדפירש הערוך וצ"ע ועוד י"ל דרבנן דפליגי עליה דסומכוס סברי סיככה בטווי כשרה אע"ג דמטמא בנגעים דקסברי דלא שייך למילף מפסולת גורן ויקב לפסול בדבר המטמא בנגעים מאחר דאין מטמא בשאר טומאות והיינו אמרו דבר אחד במה שאין מסככין בדבר המטמא בנגעים דליכא למימר דחוץ מפשתן דקאמר ר"ש בן אלעזר בבגד פשתן איירי וכרבנן כמו אין בו משום שלש על שלש דהיינו בגד דהא לאו מלתא היא דבההוא כמי ה"ק כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש חוץ מן היוצא מן הפשתן:

אפקותא

[לפנינו בסנהדרין לא נמצא בתוס' אריכות וקיצור ועי' בפי' הר"ש כלים פכ"ו מ"ב. ועי' תוס' שבת נב: ד"ה סיא של אלמוג וכו' דאמרינן בית קיבול וכו' לא שמיה בית קיבול ומזה ליישב דלפי שכתבו תוס' דהכא וגם הר"ש נשאר קושיות תוספ' בשבת וי"ל קצת]

---

*) מד' רבינו נראה דגרים בדברי אביי דגם בשושי אין מסככין ודלא כגי' דילן וצ"ע.

◆

רבינו חננאל

סיככה בחיצין זכרים כשרה. אלו עצים הן זהן עשוין לעשות מהן חצים. ואם העצים הללו נכנסין בברזל כשרים לעשות בהן אבל אם חקוקים והן נכנסין בהן כיון שיש להם חלל כדי ליכנס בו החץ ולמלאותו עכשיו כיון שיש בו בית קבול חשובין ככלים ומקבלין טומאה ופסולין הן לסיכוך כמשנתנו שאין מסככין אלא בדבר שאינו מקבל טומאה. אניצי פשתן פשתים דדייק ונפיץ העומד לטויה. הוצנין פשתי העץ דליתיה לא דייק ולא נפיץ הושני לא איפרשא היכי נינהו. ששי ושואצרי שמות עצי השדה ושוצרי מפורש שריחם רע. *) הוטי זהיני מיני קוצים הן כיון שנמשכת ומתייבשין נושרין עליהן על המסעמים ועליהן עצמם ולפיכך אמרו אין מסככין (עליהן) [בהם] חיישינן דלמא נקטה דעתיה מינייהו ונפיק ושביק לסוכה.

מסורת הש"ס

[לקמן טו.]

רש"ל מ"ז

[תוספ' פ"א]

רש"ל מ"ז

ר"מ פ"ז

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מהו דתימא כו' משמע מהכא דשמיה קיבול. עיין תשובת שבות יעקב ח"א סי' נג:

נושא
סיכוך בחיצים:
• זכרים
• נקבות

נושא/מבנה
פשתן כסכך
(שלבי ייצור):
אניצי - פסולה
הוצני - כשרה
הושני - ספק

נושא/מבנה
△ "הני"
1. שושי ושווצרי
2. [illegible]
חומרים שונים שעליהם
חולקים אביי ורבה
בשאלה אם כשרים
לסכך

שלבים בהכנת הפשתן
1. תרי - שרוי במשרה
2. דייק - המכתשת
3. נפיץ - המסרק

אניצי פשתן = אחר תיקון → פסול לסכך
הוצני פשתן = שום תיקון → כשר
הושני → ספק
א) תרי ולא דייק
ב) תרי